

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора
Івановської Алли Миколаївни
на дисертацію Корнути Людмили Михайлівни
на тему «Професійна компетентність публічних службовців:
адміністративно-правовий аспект», подану на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук
за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

1. Актуальність обраної теми дослідження. У сучасному світі під впливом постійних соціально-економічних і політичних змін усе більшого значення у формуванні та забезпеченні ефективності публічного управління та реалізації державної політики набуває роль публічних службовців. При цьому ключовим елементом, що визначає якість і результативність діяльності публічних службовців, є їхня професійна компетентність, від рівня якої залежить ефективність реалізації багатьох показників державного значення, а здебільшого навіть вирішення безпекових питань, що може бути ціною життя людей.

Необхідність дослідження професійної компетентності публічних службовців з адміністративно-правового аспекту першочергово зумовлена новими викликами та загрозами, з якими стикається наша держава, зокрема недостатнім рівнем фінансового забезпечення публічної служби, постійними реорганізаційними змінами, відтоком професіоналів через запровадження воєнного стану, плинністю кадрів, недостатньою кваліфікацією окремих службовців, відсутністю єдиного підходу до оцінки їхньої професійної компетентності, зростанням рівня корупції тощо.

Крім того в Україні триває процес реформування системи публічного управління, що передбачає модернізацію підходів до підбору, навчання та оцінки професійної компетентності публічних службовців. Професійна компетентність публічних службовців є багатокомплексною категорією, що регламентується значною кількістю нормативно-правових актів, які в основному мають характер підзаконних та відомчих. Низка цих актів законодавства є морально застарілими, і не враховують усі поточні зміни та потреби або регламентують не всі категорії публічних службовців, що своєю чергою породжує складності в реалізації ефективних механізмів підготовки, оцінювання та сертифікації кадрів, а тому потребує оновлення.

Професійна компетентність публічних службовців відіграє важливу соціальну роль, адже якість діяльності публічних службовців безпосередньо впливає на довіру громадян до державних інститутів. З огляду на це належна оцінка та підвищення компетентності є тими суттєвими чинниками, що матимуть позитивний вплив на підвищення іміджу держави, забезпечення стабільності соціально-економічного розвитку, формування державно-приватного партнерства.

Натомість недостатній рівень професійної компетентності публічних службовців може мати як наслідок допущення ними правових помилок, прийняття незаконних рішень, зловживань та корупційних проявів, що загалом підриватиме довіру громадськості до державної влади.

В умовах вказаних змін суттєвого значення набуває питання дослідження професійної компетентності публічних службовців, опираючись при цьому саме на адміністративно-правовий аспект та визначення пріоритетних напрямів її вдосконалення.

Дисертацію виконано в Запорізькому національному університеті в межах наукового проєкту «Дослідження проблем теорії адміністративного права в умовах глобалізаційних процесів» (номер державної реєстрації 0115U00711). Тема дослідження відповідає основним положенням Стратегії реформування системи державної служби в Україні; Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад; Концепції формування та розвитку вищого корпусу державної служби, а також Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 рр. Тема дисертації відповідає перспективним напрямам кандидатських і докторських дисертацій за юридичними спеціальностями, затвердженим рішенням Президії НАПрН України від 18 жовтня 2013 р. № 86/11.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Аналіз змісту дисертації та реферату, висновків і рекомендацій свідчить, що наукова новизна дослідження має належний рівень обґрунтованості. Це підтверджено значною кількістю проаналізованих здобувачем наукових праць, нормативно-правових актів, що висвітлюють особливості професійної компетентності публічних службовців.

Зазначене дозволяє констатувати, що ступінь обґрунтованості результатів дослідження Корнути Людмили Михайлівни підтверджується: методологічною й теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження; системним аналізом теоретичного матеріалу; виявленням закономірностей та причинно-наслідкових зв'язків між елементами досліджуваної системи; широтою й різноманітністю теоретичної бази, послідовністю і логічністю викладу матеріалу, відповідністю одержаних наукових результатів поставленій меті в роботі та основним завданням дослідження.

Обґрунтованість висунутих наукових положень підкріплюється глибоким аналізом та узагальненням теоретичного та практичного досвіду, залученими і опрацьованими офіційними аналітичними матеріалами і літературними джерелами з фахових питань.

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є в достатній мірі обґрунтованими, логічними і послідовними.

3. Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота

їх викладу в опублікованих працях. Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, забезпечена використанням наукової методології та застосуванням сучасних методів проведення досліджень. Ознайомлення із змістом дисертації, науковими публікаціями та рефератом дисертації дає підставу визначити основні наукові положення й висновки, що характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок автора, ступінь їх обґрунтованості та достовірності:

– запропоновано періодизацію ключових етапів розвитку наукової думки щодо адміністративно-правового забезпечення професійної компетентності публічних службовців: 1) 1991–2000 рр. – становлення інституту проходження державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, утвердження засад професійної компетентності публічних службовців, підготовка та прийняття законів України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 р. та «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07 червня 2001 р.; 2) 2000–2010 рр. – адаптація вітчизняної системи публічної служби до європейських стандартів у контексті євроінтеграційних процесів, що характеризувалися запровадженням програм у співпраці з Європейським Союзом, спрямованих на підвищення рівня обізнаності публічних службовців з європейськими стандартами публічного управління, прийняттям нормативно-правових актів із питань оцінювання результатів роботи та підвищення кваліфікації публічних службовців, стимулюванням реформ у питаннях забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності публічної служби; 3) 2010 р. – дотепер – впровадження суттєвих змін, пов'язаних з цифровізацією та інформаційними технологіями в публічне управління, що безпосередньо вплинуло на діяльність публічних службовців, адже постійне навчання, використання цифрових інструментів у роботі й адаптація до нових технологій є ключовими елементами розвитку професійної компетентності публічних службовців; 4) 2020 р. – лютий 2022 р. – пандемії COVID-19 та супутніх економічних криз, що вплинули на діяльність публічних службовців в Україні та викликали необхідність адаптації їхньої професійної компетентності до нових умов, зокрема розвитку цифрових навичок, дистанційної роботи та навчання; 5) лютий 2022 р. – дотепер – вивчення впливу дії правового режиму воєнного стану на функціонування публічної служби, визначення перспектив її відновлення в післявоєнний період, проблем забезпечення доступу публічних службовців до психологічної підтримки, питань безпеки умов праці, пошуку нових факторів мотивації та розширення перспектив службової кар'єри, підвищення компетенцій у сфері кризового менеджменту, вступу до Європейського Союзу та інших важливих питань;

– розглянуто «професійну компетентність публічних службовців» у двох підходах: 1) широкому – як складну багатогалузеву правову категорію, яка може включати правові, соціально-економічні, організаційні, культурні, етичні, антикорупційні, мовні, психологічні, медіаційні, фахові та інші структурні компоненти, обов'язкова наявність яких першочергово залежить від категорії займаної посади, вимог до посади, місця проходження публічної служби, нормативно-правового регулювання; 2) вузькому – як сукупність базових та

спеціальних (фахових) навичок, умінь, особистих якостей та інших компонентів, які необхідні публічному службовцю для ефективного виконання ним службових обов'язків:

- встановлено, що структурою професійної компетентності публічних службовців є система елементів, які визначають необхідні знання, вміння, навички, особистісні якості, компетенції, етику та інтегритет, комунікацію, соціалізацію, адаптацію до змін, мотивацію, якими повинні бути наділені публічні службовці задля ефективного та належного виконання обов'язків, ввірених державою;

- обґрунтовано потребу у відновленні перевірочних повноважень Національного агентства України з питань державної служби за скаргами державних службовців та щодо винесення обов'язкових до виконання письмових вимог, оскільки надання таких повноважень, з одного боку, посилює інституційну спроможність Національного агентства України з питань державної служби, а з іншого – стало б дієвим механізмом у захисті прав та гарантій публічних службовців у частині професійної компетентності;

- удосконалено понятійний апарат, зокрема поняття: «компетенції публічного службовця», «етика та інтегритет публічного службовця», «особисті якості публічного службовця», «емоційна інтелігентність публічного службовця», «адаптація до змін публічного службовця», «громадянська компетентність», «ключова компетентність», «комунікативна компетентність», «міжпредметна компетентність», «естетична компетентність», «предметна компетентність», «соціальна компетентність», «інтегральна компетентність», «мовна компетентність», «професійна компетентність», «адміністративна компетентність», «єдині загальні стандарти професійної компетентності публічних службовців», «нормативно-правове регулювання професійної компетентності публічних службовців», «загальнокультурна компетентність публічних службовців», «мовна компетентність публічних службовців», «антикорупційна компетентність публічних службовців»; «медіаційна компетентність публічних службовців», «інформаційно-технологічна компетентність публічних службовців».

Результати дослідження, його основні висновки й рекомендації оприлюднені на 36 науково-практичних конференціях, підвищеннях кваліфікації, круглих столах, стажуваннях: «Development of legal regulation in East Europe: experience of Poland and Ukraine» (м. Сандомир, Республіка Польща, 2017 р.); «Innovative educational technologies : European Union experience and its implementation to the training of lawyers» (м. Сладковичово, Словацька Республіка, 2016 р.); «Legal practice in EU countries and Ukraine at the model stare» (м. Арад, Румунія, 2019 р.); «Modern aspects of modernization of science in Ukraine : status problems, development trends» (м. Київ ; м. Зальцбург, Республіка Австрія, 2021 р.); «Адміністративно-правова доктрина і практика в умовах сучасних викликів» (м. Київ, 2020 р.); «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (м. Тернопіль, 2021 р.); «Актуальні проблеми адміністративно-правової науки (до 95-річчя з дня народження Р.С. Павловського)» (м. Харків, 2019 р.); «Вороновські читання (Співвідношення

матеріального та процесуального в регулюванні фінансових відносин)» (м. Чернівці, 2017 р.); «Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття (до 25-тиріччя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)» (м. Одеса, 2022 р.); «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень» (м. Одеса, 2023 р.); «Інновації в забезпеченні якості викладання навчальних дисциплін адміністративно-правового блоку та здійснення галузевих фахових наукових досліджень у ЗВО в умовах воєнного стану» (м. Одеса, 2022 р.); «Інтеграційний розвиток особистості та суспільства: психологічний і соціологічний виміри» (м. Одеса, 2020 р.); «Концептуальні засади реформування адміністративного права та фінансового права України в сучасних умовах» (м. Київ, 2018 р.); «Корпоративний менеджмент у публічній сфері в умовах воєнного стану: інституційна парадигма» (м. Одеса, 2022 р.); «Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України)» (м. Одеса, 2021 р.); «Ольвійський форум – 2020: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі» (м. Миколаїв 2020 р.); «Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір» (м. Одеса, 2022 р.); «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 2018 р., 2019 р., 2020 р.); «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (м. Хмельницький, 2021 р., 2022 р.); «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах європейської інтеграції» (м. Одеса, 2016 р., 2018 р.); «Приватне і публічне право в умовах війни: проблеми теорії та практики» (м. Одеса, 2023 р.); «Проблеми реалізації норм публічних галузей права в контексті реформування державної влади» (м. Чернівці, 2017 р.); «Проблеми розвитку адміністративного і фінансового права в умовах сучасних реформаційних процесів» (м. Київ, 2019 р.); «Психологія життєвого простору особистості в сучасних умовах кризи, глобалізації та цифрової трансформації суспільного життя» (м. Одеса, 2023 р.); «Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України» (м. Харків, 2020 р.); «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України» (м. Одеса, 2016 р.); «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку» (м. Любляна, Республіка Словенія, 2022 р.); «Сучасні проблеми адміністративного права та процесу» (м. Харків, 2017 р.); «Сучасні тенденції розвитку законодавства України в контексті проведення державних реформ» (м. Чернівці, 2021 р.); «Тendenції розвитку юридичної науки в інформаційному суспільстві» (м. Одеса, 2018 р.); «Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє» (м. Одеса, 2017 р.); «Юриспруденція в теорії і на практиці: питання вдосконалення правової грамотності» (м. Запоріжжя, 2017 р.).

Основні положення роботи знайшли відображення у 79 наукових працях, з яких: 5 статей опубліковано у наукових виданнях, що включені до баз Scopus та Web of science; 9 – у вигляді одноосібних та колективних монографій,

підручників та посібників; 23 – у вітчизняних виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук; 5 – в інших виданнях; 37 – у тезах доповідей на науково-практичних конференціях, підвищеннях кваліфікації, круглих столах, стажуваннях.

4. Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження. Дисертаційна робота Л.М. Корнути містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати в сукупності розв'язують актуальну наукову проблему, яка полягає в обґрунтуванні теоретичних і науково-методичних засад щодо запобігання фінансовим правопорушенням.

Теоретична цінність результатів дисертації полягає в тому, що представлені пропозиції є важливим теоретичним внеском у наукову спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, сприятимуть удосконаленню державної політики у сфері запобігання фінансовим правопорушенням.

Практична цінність одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтереси та можуть бути використані в таких напрямках:

- науково-дослідній сфері – як основа для подальших наукових досліджень проблемних питань, пов'язаних із професійною компетентністю публічних службовців;
- правотворчості – для підготовки пропозицій щодо оновлення законодавства, яким урегульовано функціонально-організаційні професійні компетентності публічних службовців;
- правозастосовній діяльності – з метою удосконалення процедур перевірки, оцінювання та інших, які пов'язані із професійною компетентністю публічних службовців;
- навчальному процесі – під час викладання студентам закладів вищої освіти дисциплін «Адміністративне право», «Публічне право», «Службове право», у підготовці підрозділів підручників та навчальних посібників із відповідного навчального курсу, а також статей і наукових повідомлень.

5. Оцінка ідентичності змісту реферату дисертації та основних положень дисертації. Аналіз змісту реферату дисертації та основних положень тексту дисертаційного дослідження Л.М. Корнути засвідчив їх повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкту, предмету, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст реферату дисертації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації викладені стисло.

Реферат дисертації не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації. Дисертація та реферат дисертації оформлені відповідно до вимог Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.
Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, обґрунтованість її теоретико-методологічних положень, доречно зробити декілька зауважень і звернути увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи.

1. Авторкою зазначено, що потреба публічних службовців у базових знаннях, навичках та інших елементах професійної компетентності пояснюється необхідністю досягнення ключових цілей, серед яких: 1) ефективність виконання обов'язків, завдань, повноважень (знання та навички дозволяють публічним службовцям належним чином виконувати свої функції, забезпечуючи якісне надання послуг громадянам); 2) прийняття рішень (розуміння певних проблем, законодавства, економічних і соціальних аспектів сприяє прийняттю публічними службовцями законних, обґрунтованих та відповідальних рішень, особливо це стосується керівних посад або посад, які передбачають прийняття управлінських рішень); 3) взаємодія з громадськістю (соціальні навички та компетенції сприяють ефективній комунікації з громадянами, розумінню їхніх потреб та вирішенню питань); 4) управління ресурсами (уміння, які дозволяють публічним службовцям максимально ефективно планувати та організовувати роботу); 5) адаптація до змін (вміння адаптуватись є надзвичайно важливим, оскільки державне управління та суспільства постійно змінюються, особливо під час дії воєнного стану); 6) покращення якості послуг (знання, навички та інші елементи професійної компетентності дозволяють впроваджувати інновації в роботу, що своєю чергою підвищує якість і доступність послуг); 7) забезпечення стандартів етики та доброчесності (знання етичних норм і стандартів та їх дотримання сприяють підтримці довіри громадськості до держави та її органів); 8) особистісний і професійний розвиток (постійне вдосконалення своїх знань і навичок сприяє кар'єрному росту та підвищує загальну професійну успішність публічних службовців).

У цьому контексті слушно було би провести аналіз наявних механізмів отримання нових знань, навичок публічними службовцями та стану застосування цих механізмів на практиці.

2. У роботі авторка серед висновків пропонує до чинників, які впливають на стан забезпечення професійної компетентності державних службовців, віднести: постійні реорганізаційні процеси та реформи в публічній сфері; множинність нормативно-правових актів, якими, як правило, встановлено різні підходи до регулювання однакових питань; процес євроінтеграції; воєнний стан; виклики та загрози та, як наслідок, необхідність до їх адаптації; розвиток технологій; витіснення робочої сили з огляду на впровадження штучного інтелекту тощо. У зв'язку з цим під час захисту хотілось би почути детальніше обґрунтування можливих способів підвищення стійкості та сталості забезпечення професійної компетентності під час впливу означених чинників.

3. Авторкою акцентовано увагу, що наповненість структури професійної компетентності елементами формує основу для успішної діяльності публічних службовців та сприяє розвитку державного управління загалом. Чим більше таких елементів у професійній компетентності публічного службовця, тим краща здатність у службовця розвиватись, навчатись, виконувати ефективніше завдання. Хотілось би почути думку авторки щодо співвіднесення кількості та якості таких елементів, адже не завжди значна кількість структурних елементів є показником їх якісної дії.

4. У роботі авторка зазначає, що визначення і впровадження моделей професійної компетентності є важливим кроком для підвищення ефективності публічних службовців і покращення якості державних послуг. Дана теза потребує конкретизації, зокрема в аспекті того, яким чином визначення і впровадження моделей професійної компетентності може підвищити ефективність публічних службовців та як це підвищить якість державних послуг.

Водночас висловлені зауваження та рекомендації носять переважно дискусійний характер і не знижують загального позитивного враження від представленої дисертаційної роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертації. Дисертація **Корнути Людмили Михайлівни** на тему «Професійна компетентність публічних службовців: адміністративно-правовий аспект» є самостійним, завершеним дослідженням. Дисертація виконана на високому теоретичному рівні, викладена науковою мовою, розділи дисертації пов'язані між собою структурою і змістом, висновки ґрунтуються на результатах проведеного дослідження, які, в свою чергу, є достатньо аргументованими та доказовими.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, можна стверджувати, що дисертаційна робота відповідає Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, а її авторка – Корнута Людмила Михайлівна – заслуговує на присудження ступеня доктора юридичних наук.

Офіційний опонент

доктор юридичних наук, професор
проректор зі стратегічного розвитку,
наукової роботи та зовнішніх зв'язків
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова

Алла ІВАНОВСЬКА

Підпис *Алла Івановська*
ЗАСВІДЧУЮ:
Вчений секретар університету

Світлана Шмигун

